خەتا

سەلام عومەر

(رووداوێکی راستەقینە- چیرۆکێك هەمیشە دووبارەیە)

سەرتای ساڵی 1998 کچێك لەناو خێزانێکدا لەدایك بوو لێواو لێو لە ئاریشە، ناوی (م)یان لێناو ئەو رۆژانە بۆ ئەوی ساوا سەرەتایەك بوو بەرەو ئایندەیەکی نادیار، ئەو هێشتا بەتاڵیو شیرینەکانی ژیانی نەدەزانی، بەڵام کە تەمەنی گەیشتە هەشت ساڵان دەیزانی لە خێزانێکی ئاسایدا لەدایك نەبووەو ژیان تەنهاو تەنها پێکهاتەیەك نییە لەکێشەو ئەو هاتو هاوارەی هەموو رۆژێ دووبارە بوونەوەی هەیە، بۆیە ئەوی ناسك رۆژ بە رۆژ لەناو گرفتەکاندا گەورە دەبوو هەستی دەکرد ژیانی ئەو لەگەڵ ئەوانی دەوروبەردا جیاوازی زۆری هەیەو ناکرێ تاسەر بەهەموو بڕیارەکانی باوکی رازی بێت، بۆیە هەر لەم تەمەنەوە گیانی یاخی بوونو بەرەنگاربوونەوە لەناخیدا رسکاو، بەڵام دابو نەریتو ئەو کەلتوورەی دەروربەر بەتایبەتیش باوکسالاری هەموو رێیەکانی لێ تەنیو لەهەمان کاتیشدا ئەم حەزی یاخی بوونە لەناو ژیانی (م.ن)ی هەرزەکاردا سات لەدوای ساتو لەگەڵ کەڵەکەبوونی گرفتەکان لەناخی ئەویشدا گەورەتر دەبوو.

زۆری نەبردوو هێشتا تەمەنی ئەم خێر لەخۆ نەدیوە نەگەیبوو بە (12) ساڵ، واتە هێشتا 6 ساڵی مابوو بۆ تەمەنی بەشوودان باوکی بۆ بەرژەوەندییە خودیەکانی خۆی، نان خۆرێکی لەماڵەکەی دوور خستەوەو دایە کورێك رێك لەخۆی دەچوو، لە دامرکاندنەوەی کەفو کوڵی سێکسی بترازێ نەیدەتوانی یەك کێشەی خێزانیش چارەسەر بکاو هەمیشە لەهەوڵی گەورەکردنی ئەو گرفتانەدا بوو، کە (م.ن)ی هاوسەری پێی نەدەزانیو لەماڵی بابی زۆری دیبوو، بەڵام لەبەر منداڵیو حەزی دەربازبوون لەماڵە باوانی هەر هەمووی قوت دەدایەوە ملکەچی هەموو ئەو بڕیارانە بوو کە لەماڵی خەزورو هاوسەرەکەیەوە دەردەچوو بۆیە سێ ساڵ بەرگەی هەر هەموو ئەو گرفتو چەوساندنەوانەی گرتو دوو منداڵی بوو، منداڵ بۆ ئەوی داماو نەبووە ئەو هەڵقەتوندو تۆڵەی خێزان بەیەکەوە گرێ دەداو لە جیابوونەوە دەیپارێزێ، بۆیە بێ خەتا، چۆن بەبێ خەتا لەدایك بوو پرسی پێ نەکرا، بەشویان داو پرسی پێنەکرا ئاواش دوای گرفتو بێنەو بەردەیەکی زۆر ئەنجام بەفەرمی ئەم خێزانە هەڵوەشایەوەو (م.ن)ی داماو جارێکی تر هۆی کەوتەوە ژێر دەستی ئەو باوکەی هەموو خەتاکانی لەئەستۆ گرتبوو، دەیزانی تەنها ئومێدێك بۆ دەربازبوون یاخی بونە بەرەنگاربوونەوەی هەموو شتەکانەو ئەزموونی ژیانیش فێری کردبوو ملکەچ کردن یانی لەدەستدانی ژیان یانی خۆ سووتاندنو راکردن لەو ژیانەی هێشتا بەخۆشیەکانی نازانیو پیاسەیەکی ئارامی پێدا نەکردووە، ئیدی گیانی یاخی بوونو سەربەخۆبوون جارێکی دی زیندوو بۆوەو هێشتا تەمەنی (15) بەهار بوو بڕیاریدا بەناو ترژایدیاکاندا رەتبێ، بەرەو چارەنووسی بڕوا کە دەمێکە لێی دەگەڕێو دەستی ناکەوێ،

زۆری نەبرد (د، أ) خۆش ویستو بڕیاری راکردنیاندا راکردن بەرەو ئەو ئایندەیەی تراژیدیاکان لەوێوە سەرهەڵدەدەنو، بەڵام ئەگەر بۆچەند ساتێکیش بێت.

(م،ن)ی بەستەزمان دەتوانێ هەناسەیەکی ئارامی هەڵمژێ، هەناسەیەك پێشتر نەیدیوە پێشی وانەبوو چارەنووس ئەوی بێ خەتا، هێندە خەتابار دەکا وەك هەموو ئافرەتەکانی ئێرە دەبێتە سووتەمەنی ترادسیۆنێك نەك بەخۆیو یاخی بوون بە یاسا نوێیەکانیش چارەسەر ناکرێ.

ئەو رۆژەی لەگەڵ (د، أ)ی خۆشەویستی هەولێریان جێهێشت، دوا ئاوڕدانەوەی (م،ن) لەشوێنی لەدایك بوونی تەنها بۆ ئەو دوو منداڵە بوو کە دەمێك بوو تێنووی دیداریان بووو و نەیدەتوانی، دەیزانی ئەم دوورکەوتنەوە بۆیەکجاریەو جارێکی دی کۆرپەکانی لەباوەش ناگرێ، دەیزانی وەدووکەوتن لێرە خەتایەو ئافرەت کویلەیەکە هەموو ژیانی پێکهاتەی ترسە، ترسێك لەساڵی لەدایك بوونەوە دەبێتە ئەو شەڕەفەی بەزۆر بەسەریدا سەپاوەو لەنێو پیاودانییە، لەکاتی لەبەین چوونی شەڕەفیش ئەوە مانای هەرەسو کوشتارێك دەدات کە نەفرەتو خەتاکان جارێکی دی ئاراستەی ئافرەت دەکرێتەوە، ئا لەوێوە (م،ن) بۆ دواجار هەولێری جێهێشتو رووی لە شارۆچکەیەك کرد هەموو حەزەکانی خۆی تێدا دیتەوە، دەتوانێ هەناسەیەکی ئارامی لەنێو ئەم یاخی بوونەدا هەڵمژێ کە دەمێك بوو لەناخیدا لە جوڵەدابوو، بەڵام زۆری نەبرد جارێکی دی سەرەتاکانی ترس دەستی پێکردەوە، چونکە لەبەین چوونی شەڕەف لەلای باوکی وەجوڵە کەوتو بڕیاری کوشتنی (م،ن)ی دەکرد، بەکەسو کاری (د،أ)ی هاوسەری راگەیاند (تا کچەکەم نەکوژم سولح ناکەمو دواتر دەتوانن بێن دابنیشین) ئا لەوێوە (م،ن) هەستی کرد بەرەو کۆتا دەڕوا پلانەکان نادیارنو پیاوەکانیش هەموو یەك شتن، ئەگەرنا نەخۆشبوونی هاوسەرەکەی جگە لە هەولێر لەشوێنی دیش چارەسەر دەکراو دەکرا رووی لە شارێکی دی کردبا، بۆ دیتنی پزیشك، یان بەتەنها هاتباو چارەسەری خۆی کردبا ناوەڕاستی هەفتەی رابردوو بوو (د،أ)ی هاوسەری پێی راگەیاند کە دەچنە هەولێرو زۆر بەنهێنی ئەو دەباتە ماڵی خزمێکیو خۆشی نیشانی پزیشك دەدات، سەفەرە نهێنیەکە دەستی پێکردوو، رۆژی پێنجشەممەی رابردوو (د،أ)ی هاوسەری چۆنی گوتبوو وای کرد بەڵام باوکی کچەکە بەپێی نەخشەو پلانێکی وورد، لەگەڕەکی ئازادی بەبێ لەدەرگادان خۆ بەو ماڵە ناسیاوەدا دەکات کە کچەکەی لێیەو هەموو سەروەریو ئازادی ماڵو دابو نەریتە کۆمەڵایەتیو شتە جوانەکانی مرۆڤایەتی پێشێل دەکاو لەناو باوەشی (5) ئافرەتدا کە دوانیان کچو سێ ژنن لەدووری تەنها نیو مەتر زۆر دڵڕەقو بێ ویژدانانە 7گولە بە جگەرگۆشە خێر لەخۆنەدیوەکەیەوە دەنێو لەتەمەنی (18) ساڵیدا دوای ئازارو خەمێکی درێژخایەن بۆ دواجار ئافرەتێکی دی وەك هەزارانی دی دەبێتە قوربانی ئەو کەلتورەی کە بەکۆتا نایەتو هەمیشە بەر دەرگەی ماڵەکانمان دەگرێت.

ئەو بەیانییە جگە لەکوژرانی هەموو مرۆڤەکانی ئێرە، خێزانێکی بێ گوناه، خێزانێك لەوەتەی هەن فیچقەی خوێنو کون کون بوونی جەستەی مرۆڤیان نەدیوە، لەوەتەی هەن کوشتنو تەقەی وانزیکیان نەدیوە،

دووچاری شۆك بوون، ئەوان ئێستا ناتوانن هیچ بڵێن‌و تەمێك تەواوی گیانی تەنیون، ئەوەی كە لەم ساتەوەختەدا لەگەڵ (م،ن)ی داماو پرتەقاڵی دەخوارد چومە لای‌و نەیتوانی هیچ بڵێ، هەستم كرد پیاو لای ئەو جانەوەرەو ئەگەرنا كون كون كردنی جەستەی ناسكی ئافرەتێك بەدەستی باوكی چ مانایەكی هەیە؟ لێرە هەموو سەرتاكان هەر هەموو یاساكان بەناو مافی ئافرەتدا رەتدەبن‌و كەچی رۆژ نییە خۆسوتاندن‌و كوشتن‌و هەلا هەلاكردنی جەستەی ئافرەت دووبارەو سەدان بارە نەبێتەوە ئا لێرەوەیە هەڵوەشاندنەوەی باری كەسێتی‌و دانانی یاسا نوێیەكان ئەوانەی مافە تایبەتمەندییەكانی ئافرەتان دیاری دەكەن، بێ نرخ دەبێ‌و لەگەڵ كەوتنی جەستەی شلكی (م،ن)ی بێ خەتادا ئەوانیش دەبنە سەراب.